

عنوان

افعال صبی از دیدگاه امام خمینی(ره) و شیخ انصاری(قدس)

چکیده

با مراجعه به منابع فقهی، با اختلاف گسترده‌ای بین آرا و استدلالات فقهای شیعه در خصوص افعال مواجه می‌شویم. از جمله این اختلافات در رابطه با برخی افعال مدنی، سن مسئولیت کیفری و جنبه جزایی افعال صبی است و از جمله فقهایی که در این رابطه از برخی جهات دارای اختلاف عقیده می‌باشند، امام خمینی(ره) و شیخ انصاری (قدس) می‌باشند. با توجه به اختلاف نظری که در مورد افعال جزایی و مسئولیت کیفری صبی در بین فقها وجود دارد و نیز با توجه به اینکه شیخ انصاری و امام خمینی از جمله فقهای مشهور امامیه می‌باشند، بررسی عقاید و نظریات ایشان در این مورد، حائز اهمیت است. با در نظر گرفتن جایگاه این دو فقیه بزرگ در فقه امامیه و مباحثی که در رابطه با افعال صبی بیان نموده‌اند، در این تحقیق که با روش توصیفی-تحلیلی و با هدف بررسی افعال صبی از منظر امام خمینی و شیخ انصاری و مقایسه نظرات آنها در این رابطه صورت گرفته این نتایج قابل بیان است که؛ از منظر امام خمینی و شیخ انصاری افعال صبی از بعد جزایی با توجه به سن رشد، دارای حکمی متفاوت است. در مبحث مجازات صبی، هر دو فقیه بلوغ را شرط تحقق حد دانسته‌اند و همچنین تعزیر و تأديب را بر صبی ثابت و استیفای حد توسط صبی را غیر مجاز می‌دانند. شیخ انصاری در اکثر موارد، دلیل مجازات صبی را نقل شهرت، اجماع و رفع قلم دانسته ولی امام خمینی لزوم وجود رشد و بلوغ در کنار هم برای خروج از حجر را لازمه افعال صبی و مجازات وی دانسته‌اند.

واژگان کلیدی: صبی، افعال عبادی، افعال مدنی، افعال جزایی، جنبه قضایی اعمال، امام خمینی(ره)، شیخ انصاری(قدس)

فهرست مطالب

١	فصل اول: کلیات تحقیق
٢	١-۱: مقدمه
٣	١-۲: بیان مسأله
٤	١-۳: اهمیت و ضرورت تحقیق
٥	١-۴: اهداف تحقیق
٥	١-۵: سوالات و فرضیات تحقیق
٥	١-۵-۱: سوالات
٦	١-۵-۲: فرضیات
٦	١-۶: ادبیات و پیشینه تحقیق
٧	١-٧: تعاریف و مفاهیم اصطلاحات
٨	١-٧-۱: صبی
٩	١-٧-۲: صغیر
١١	١-٧-۳: طفل
١٢	١-٧-۴: مفهوم تمیز
١٣	١-٧-۵: مراد
١٤	١-٧-٦: رشد

۱۵ ۱-۷: بلوغ

۱۷ ۱-۷: حجر

۱۸ ۱-۸: روش‌شناسی و ساماندهی تحقیق

۲۱ ۲-۱: فصل دوم: جنبه عبادی اعمال صبی از منظر امام خمینی(ره) و شیخ انصاری(قدس)

۲۳ ۲-۱: نماز صبی

۲۴ ۲-۱-۱: نماز صبی از منظر امام خمینی(ره)

۲۵ ۲-۱-۲: نماز صبی از منظر شیخ انصاری(قدس)

۲۶ ۲-۲: روزه صبی

۲۶ ۲-۲-۱: روزه صبی از منظر امام خمینی(ره)

۲۸ ۲-۲-۲: روزه صبی از منظر شیخ انصاری(قدس)

۳۰ ۲-۳: حج صبی

۳۱ ۲-۳-۱: حج صبی از منظر امام خمینی(ره)

۳۵ ۲-۳-۲: حج صبی از منظر شیخ انصاری(قدس)

۳۶ ۲-۴: زکات در اموال صبی

۳۸ ۲-۴-۱: زکات صبی از منظر امام خمینی(ره)

۴۰ ۲-۴-۲: زکات صبی از منظر شیخ انصاری(قدس)

۴۱ ۲-۴-۳: فصل سوم: جنبه مدنی یا معاملی اعمال صبی از منظر امام خمینی(ره) و شیخ انصاری(قدس)

۴۲.....	۱-۳: ادله حجر صبی در تصرفات مالی
۴۴.....	۱-۱-۱: ادله حجر صبی در تصرفات مالی از منظر امام خمینی(ره).....
۴۷.....	۱-۱-۲: ادله حجر صبی در تصرفات مالی شیخ انصاری(قدس)
۴۹.....	۱-۲-۱: بررسی اجمالی اخبار
۵۰.....	۱-۲-۲: بررسی تفصیلی اخبار.....
۵۲.....	۲-۱: آثار حجر صبی بر ولی
۵۲.....	۲-۲-۱: آثار حجر صبی بر ولی از منظر امام خمینی(ره)
۵۷.....	۲-۲-۲: آثار حجر صبی بر ولی از منظر شیخ انصاری(قدس).....
۵۹.....	۲-۲-۳: وقوع اختلاف بین صبی و ولی.....
۶۰.....	۳: حکم عقود صبی
۶۱.....	۳-۱: عقود مالی صبی ممیز
۶۱.....	۳-۱-۱: حکم خرید و فروش توسط صبی
۶۳.....	۳-۱-۲: حکم اجاره صبی
۶۴.....	۳-۱-۳: حکم ودیعه صبی
۶۶.....	۳-۱-۴: هبه صبی
۶۸.....	۳-۱-۵: وصیت صبی
۷۰.....	۳-۲: عقود و ایقاعات غیر مالی صبی

- .٣٥. رافعی قزوینی، عبدالکریم بن محمد، فتح العزیز شرح الوجیز، ج ١٠، بیروت، دارالفکر، بی تا.
- .٣٦. الرضی، محمد بن الحسن الاسترآبادی؛ شرح الرضی علی کافیه ابن الحاجب، قم، دارالمجتبی، چاپ اول، ج ٢، ه ١٤٣١.
- .٣٧. زبیدی، محمد بن محمد، تاجالعروس من جواهر القاموس، ذیل «صغر»، چاپ علی شیری، بیروت ه ١٤١٤.
- .٣٨. زمخشری، محمود بن عمر، اساس البلاعه، دارالعلم، بیروت، ه ١٩٦٥.
- .٣٩. زین الدین بن علی شهیدثانی، مسالک الافهام الی تنقیح شرائع الاسلام، ج ٤، قم ه ١٤١٣.
- .٤٠. شبیانی، أبو عبد الله أحمد بن محمد، مسند احمد، تحقیق: الأرنؤوط، شعیب، مرشد، عادل و دیگران، اشراف: ترکی، عبد الله بن عبد المحسن، ج ١١، بیروت، مؤسسه الرساله، چاپ اول، ه ١٤٢١.
- .٤١. انصاری، مرتضی، کتاب الصوم، نشر کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری، ج اول، ه ١٤١٣.
- .٤٢. شیخ صدوق، عيون اخبار الرضا(ع)، محقق، مصحح، لاجوردی، مهدی، ج ٢، نشر جهان، چاپ اول، تهران، ه ١٣٧٨.
- .٤٣. شیخ صدوق، من لا يحضره الفقيه، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، ج ٣، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم، ه ١٤١٣.
- .٤٤. الصبان، محمد بن علی؛ حاشیة الصبان علی شرح الأشمونی علی ألفیه ابن مالک، ج ٢ بیروت، دار الفکر، ه ١٤٢٩.
- .٤٥. حلی، حسن بن یوسف(علامه حلی)، تذکرہ الفقهاء، نشر موسسه آل البيت (ع)، ج اول، ج ١٤، ه ١٤٠١١.
- .٤٦. صدر، سید محمدباقر، الفتاوی الواضحه، دارالفکر، قم، ه ١٤٠٦.

- .٤٧. طباطبائی حکیم، سید محسن، حقائق الاصول، ج ١، مکتبہ بصیرتی، قم، ۱۳۷۱.
- .٤٨. طباطبائی، سید علی، ریاض المسائل فی بیان الاحکام بالدلائل ، ج اول، ج ٩، نشر موسسه آل البيت (ع)، قم، ۱۴۱۸هـ.
- .٤٩. طباطبائی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ذیل نساء: ٦، بیروت ۱۳۹۰.
- .٥٠. طباطبائی، صاحب ریاض، سید علی بن محمد بن ابی معاذ، ریاض المسائل فی تحقیق الأحکام بالدلائل، ج ١٦، مؤسسه آل البيت علیهم السلام ، قم، ۱۴۱۸ق.
- .٥١. الطباطبائی اليزدی، السيد محمد کاظم، شرح مکاسب، طبعه ونشره مؤسسه اسماعیلیان للطبعاء والنشر والتوزیع قم، ۱۳۸۷هـ.
- .٥٢. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، چاپ هاشم رسول محلاتی و فضل الله یزدی طباطبائی، بیروت ۱۴۰۸.
- .٥٣. طوسی، محمدبن حسن، المبسوط فی فقه الامامیة، ج ٢، چاپ محمدتقی کشفی، تهران ۱۳۸۷.
- .٥٤. طوسی، محمدبن حسن، تهذیب الاحکام، ج ١٠، دارالأضواء، بیروت، ۱۴۰۶هـ.
- .٥٥. العاملی، شیخ حر، وسائل الشیعه، ج ١١ ابواب وجوب حج باب ٢ (باب انه يجب الحج علی الناس)، ۱۴۳۰.
- .٥٦. علامه حلی، حسنبن یوسف(علامه حلی)، تحریر الاحکام الشرعیة علی مذهب الامامیة، ج ٢، چاپ ابراهیم بهادری، قم، ۱۴۲۰هـ.
- .٥٧. علامه حلی، حسنبن یوسف(علامه حلی)، قواعدالاحکام، ج ٢، قم، ۱۴۱۳هـ.
- .٥٨. علامه حلی، حسنبن یوسف(علامه حلی)، واعد، ج ٣، منشورات الرضی، قم، ۱۴۰۴ق.
- .٥٩. فیروزآبادی، محمدبن یعقوب، القاموس المحيط، دار إحياء التراث العربي، بیروت، ۱۴۰۷هـ.

٦٠. فياضى، محمد اسحاق، موسوعة امام الخوئي(محاضرات فى اصول الفقه)، ج ٤٤، قم، مؤسسه آثار امام الخوئي، ١٤٢٢ق.
٦١. قاضى نعمان، نعمان بن محمد، دعائیں الاسلام و ذکر الحلال و الحرام و القضايا و الاحکام، ج ٢، چاپ آصف بن علی اصغر فیضی، قاهرہ، ۱۹۶۳م.
٦٢. قرشی شافعی، أبو عبد الله محمد بن إدريس، مسند الإمام الشافعی، ج ٣، کویت، شرکة غراس للنشر و التوزیع، چاپ اول، ۱۴۲۵هـ.
٦٣. قطب الدين راوندی، سعید بن عبدالله، فقه القرآن، محقق، مصحح، حسینی، سید احمد، ج ٢، قم، کتابخانه آیة الله مرعشی نجفی، چاپ دوم، ۱۴۰۵هـ.
٦٤. کریمی قمی، حسین؛ العقل و البلوغ عند الامامیه، نشر دانشگاه قم، قم، ۱۳۸۱، ج اول.
٦٥. کلینی، محمد بن یعقوب، الكافی، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، آخوندی، محمد، ج ۵، دار الكتب الإسلامية، چاپ چهارم، تهران، ۱۴۰۷هـ.
٦٦. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، دار احیاء التراث، بیروت، ۱۴۰۳ق.
٦٧. محسنی، محمد آصف، الفقه و المسائل الطییة، صانعی، آیة الله یوسف، توضیح المسائل، ۱۴۱۸هـ.
٦٨. محقق اردبیلی، مجمع البرهان، ج ۱۳، مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۷ق.
٦٩. محقق اردبیلی، احمد بن محمد، مجمع الفائدۃ و البرهان فی شرح ارشاد الاذهان، قم ، مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۶ق.
٧٠. محقق حلّی، جعفرین حسن، شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، ج ٢، چاپ عبدالحسین محمد علی بقال، قم، ۱۴۰۸هـ.
٧١. محمد بن اشعث، جعفریات(اشعثیات)، مکتبه نینوی الحدیثه، تهران، ۱۳۶۵،
٧٢. مرعشی نجفی، سیدشهاب الدین، السرقة على ضوء القرآن و السنة، قم، بی تا.

- . ٧٣. مکارم، ناصر، تفسیر نمونه، ج ١، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ١٣٧٤.
- . ٧٤. موسوی خمینی، روح الله، کتاب البيع، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، قم، چ چهارم، ١٤١٠ق.
- . ٧٥. موسوی خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، ج ٢، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، نشر دارالعلم، ١٣٨٨.
- . ٧٦. موسوی خمینی، سید روح الله، کتاب البيع، ج ٢، قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، بی تا.
- . ٧٧. موسوی خمینی، سید روح الله، تحریر الوسیله، ج ٣، ترجمه علی اسلامی و قاضیزاده، نشر جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، قم، ١٣٧١.
- . ٧٨. موسوی خمینی، سید روح الله، رساله توضیح المسائل، نشر وزارت ارشاد، تهران، ١٣٦٩.
- . ٧٩. موسوی خمینی، سید روح الله، کتاب البيع، ج ٢، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ١٤٢١ه.
- . ٨٠. مهرپور، حسین، مجموعه نظریات شورای نگهبان، تهران، انتشارات کیهان، ج ١، بی تا.
- . ٨١. میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمدحسن، غنائم الایام، ج ١، مؤسسه تحقیقات و نشر معارف اهل الیت (ع)، قم، ١٣٧٢.
- . ٨٢. میرزای قمی، ابوالقاسم بن محمدحسن، جامع الشتات، ج ٢، چاپ مرتضی رضوی، تهران، ١٣٧١ش.
- . ٨٣. نائینی، میرزا محمد حسین، منه الطالب فی حاشیة المکاسب، المکتبه المحمدیه، تهران، ١٣٧٣ق.
- . ٨٤. نجفی، محمد حسن، جواهرالکلام فی شرح شرائع الاسلام، ج ٩، بیروت، ١٤١٢ه.
- . ٨٥. نجفی، محمدحسن بن باقر، جواهرالکلام فی شرح شرائع الاسلام، ج ٢٦، چاپ علی آخوندی، بیروت ١٩٨١م.
- . ٨٦. نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، ج ١٨، مؤسسه آل الیت(ع)، بیروت، ١٤٠٨ق.
- . ٨٧. یزدی، محمدکاظم بن عبدالعظیم طباطبایی، حاشیة المکاسب، ج ١، نشر دارالفکر، قم، ١٤٠٤ق.

